

დროშა

ო რ კ ვ ი რ ე უ ლ ი ს ა მ ხ ა ბ ა ვ რ ო - ს ა ლ ი ბ ა რ ა ბ ა შ ო რ ო შ უ რ ა ნ ა ლ ი

რედაქციის მისამართი:
რუსთაველის პრ. № 22.

კონტორის მისამართი:
განათლების სახ. კომისარიატი. სახელ-
გამი.
მილიება ხელის მოწერა დილის 8—2 ს.

განცხადების ტარიფი:
ერთი ვერტი 150 ჰ.
ნასყვარი ვერტი 75 ჰ.
მკითხველი ვერტი 50 ჰ.

ხელის მოწერა:
ერთი წლით 10 მან.
სამი თვით 3 " "
ცალკე წითურა ყველგან 50 ჰ.

№ 23

ო რ შ ა ბ ა თ ი 1 5 დ ა მ ი ა მ ა რ ი , 1 9 2 4 წ .

№ 23

„ო რ კ ვ ი ს ი“

მესამე ნაწილი

თავი პირველი

(რომანი)

1

„ჩვენო კარგო ერში!
წარმოდგენით გოცნით, სათნოებით გულში გიკ-
რათ—ირა, გოგილო და ამათთან ერთად მთი დედა—
მეც... გისურვებთ განკურნვას, კარგად გახდომას და ისე
დაბრუნებას სანატორიუმიდან...“

„ჩვენ მოგვეს ცნობები ერში, რომ შენ საგარძო-
ბლათ მოიკეთე, კარგათ ხდები...“

„სიხარულით ცას ვეწვეით...
„ძალიან, ძალიან ახარებს ეს ბავშვებს...“

მორჩა... კარგათ არის ჩვენი მამიკო... ჩქარა დაბრუნ-
დება... ჩვენთან იცხოვრებს... ერთად ვიქნებით... მამა,
ჩვენი მამა, მამიკო!.. რა კარგია, როგორ გვიანდა...—ბუტ-
ბუტებენ, იმეორებენ ამ სიტყვებს შენი სახელის უოველ
გახსენებდა; შენი სახელი კი, თითქმის მუდამ პირზე
აკრიათ...“

„ძალიან ნატრები მათ ერში... მე? მე შენ?.. ამაზე
არაფერს არ ვამბობ...“

„შენმა ავადმყოფობამ ირაზე მაინც ერთობ მძიმე
შთაბეჭდილება დასტოვა...“

„შენ ხომ მაშინ სიცილილ-სიციცხლის საზღვარზე
იყავი მომდგარი... ჩვენ, შენს მაყურებელ ახლობლებს, შე-
ნი საშინელი მდგომარეობით მწარე ცრემლები გვეცივო-
დენ თვალებიდან... ჩვენთან ერთად ცრემლები ცვივოდა
—და კიდეც მტრე—ქვითინებდა ხომ ირაც...“

„როგორ, როგორ ძლიერათ ხარ ერში შენ ჩაჭრი-
ლი ირას არსებაში... ასეთი სათნოება, ასე შებოქვა და
მოჯადოვება მამის მიერ შეიღისა მე ვერ წარმომედგინა.“

„უშენოთ და შენს ვარეთ ირასთვის არაფერი კარ-
გი და საამო არ არსებობს...“

„ჩვენი აქ მოსვლის პირველ დღეებში,—როცა ჯერ
კიდეც შენგან არ გვექონდა მიღებული ცნობა შენი ჯან-
მრთელობის შესახებ, არ ვიცოდით რა მდგომარეობაში
იყო შენი ორგანიზმი,—ირა შენი სახელის ხსენებაზე ცრე-
მებს ვერ იკავებდა თვალებიდან... შენი შეწუხებული
სულის თქმა, გაცრეცილი სახე თვალ წინ უდაგებოდა მას
და ცვივოდა, და დაუსრულებლად ცვივოდა ცრემლები...“

„ეხლა კი სიხარულმა, შენი გამოჯანსაღებით მო-
გვირბა სიხარულმა, შეუშრო იგი...“

„ერში მოუბრუნე თავს; ნუ მოიკლებ მოვლას, ჰეას...
ეცადე, რომ გამართლო ირას სიხარული, არ ვააცრუო
ჩვენი იმედი...“

2

„პირველ ხანებში, რომდენიმე დღე, ბავშვები სუს-
ტად იყვნენ, ვერ შეეჩვიენ იქაურ ჰავას, მაგრამ განსა-
კუთრებული ხელის შეწყობით და მოვლით იწყეს შემდეგ
გაუმჯობესება; მოიკეთეს.
„ეხლა კარგათ არიან...“

3

„ერში!—
„მე ამ დღეებში ვიყავი ქალაქში.
„ერთი საჭირო საქმე მქონდა გასაკეთებელი...
„შენ იკითხავ ერში ეხლა—რა საქმე იყო ეს?
„არ მინდოდა მეთქვა რამე ამ წერილში მის შესა-
ხებ შენთვის, მაგრამ, რომ საზოგადოთ მიწვეული არა ვარ
შენთან რისამე დაფარვას, ვერ ვახერხებ ამაზე ღუმლი-
საც და მინდა ვითხრა ეს, სხვაც მინდა ვითხრა, სხვაც
ბევრი რამ ამ საკანზე... ჩვენ ხომ არას დროს არ შევხე-
ბივართ ამ საგანს, თვალ დანახვით არ დაგყვინებია
კითხვა მის შესახებ?!”

„და ეს კი საჭირო იყო ცალ-ცალკე ჩვენთვის, ჩვენი პირადი ცხოვრებისათვის.

უნდა გამოვტყდეთ ერთი, ძალიან კი მემყნელება ამ საგანზე ლაბარაკი...—ჩვენს პსიხიკაში „ეკროსი საკუთრების“ გრძობა, „ეკროსი საკუთრების“ პრინციპით ვაგებთ ყველაფრის მანკე კიდევ ჯერ ძლიერია; ჩვენ ამ საფუძველს ცხოვრებისას ჯერ კიდევ ვეყარებით; ჩვენ ამ ნიადაგზე ვდგე კიდევ ვგაუტობთ, არა ვთმობთ, ვიცავთ; ჯერ კიდევ „ვმორცხვობთ“, ვაწყვეთ ანგარიშს ვიღაც არა თანამაზრებებს: არ ვართ ვათავისუფლებული დამყაყებულ ძველ საზოგადოებრივ კულტურისაგან, მეშინური-ინდივიდუალურ ცხოვრებისაგან...

„მწელი, მწელი ამ საგანზე ლაბარაკი...
„სასეუ მატქს სალაბარაკო, საწერი და კი არ ვიცი საიდან დაიფინო, როგორ მივუდღე...

„ეს საგანი ყველაზე მეტად რთული და სათუთია... აქ რაც უნდა ბევრი სიტყვა და სწორი, რაც ძალიან სწორია, და ნათლად იქნან ეს ნათქვამი და დაწერილი გარკვეული მინც, მინც ბევრი რჩება ნათქვამიც და დაწერილიც კი ბუნებრივი, გაუმუქვება, ორბოვანი...

„და მე მუშინია ერთი, მუშინია, რომ შენ ეს ჩემი დაწერილი და იქ გამოთქმული აზრები ცუდათ არ გაიგო, არ გაჯავრო, არ მომპაწირო ის, რაც მე ვეგავრება, ვგმობ შენთან ერთად...

„მეშინია,—უნებურათ, უნებურათ, რაღაც უწინარ ზეგავლენით შენ არ დაიწყო ძებნა ჩემი წერლის სტრიქონსა და სტრიქონს შუა, სასენ ნიშნისა და წერტელ შუა ჩემთვის უცხო აზრების; არ მოგჩვენოს ის რაც მე გულში არა მქონია, რაც მე აზრათ არ მომსვლია, არ მინდოდა... ხდება ხოლმე ეს, მით უმეტეს, როცა ასეთ დადგარულ, ინტემპერ კითხვებს ესებო...—ადამიანს რატომღაც უნდა აუცილებლათ მას მიბაძონ, ან სხვას მიბაძოს მან; უნდა დანიხოს ის აზრები და თვისებები სხვაში, რასაც მას უწინებენ, ან გამოიჩინოს ის აზრები და თვისებები, რასაც სხვას უწინებენ... ამ კარგ მაგალითებს უნდა მიბაძო, შენში მოწონებული კარგი თვისება სხვებშიც უნდა გადაწერგო, სხვებშიც უნდა დანიხო იგი, მაგრამ ამის ისე ვაგება,—რომ აუცილებლათ ყველაფერი შენგან გადითონ, ან შენ სხვებისგან ვადმიილო, შენი საკუთარი თვისებები არ გამოიჩინო, სხვისი საკუთარი, ორიგინალური სახე დაუნაგებელი დარჩეს.—ეს ცუდია, ეს არ ვარგა; აქ მწელი იპოვინა ადამიანები შენგან თებულ წერტილს ერთმანეთ შორის; აქ არაფერი არ იქნება კოლექტიური აქ სუსტი, უფერული და შინაარსს მოკლებული იქნება ადამიანთა შეზოქვებაც... ადამიანებს თავისებურათ გამოჩენილი თვისებები ბუნებრივათ იპოვინან შენგან თებულ წერტილს ერთმანეთ შორის, შენგან იხიან ერთი მეორის ნაკულუვენებებს და ეს კი იქნება ძლიერი და განუყოფელი ჯაჭვებით შეკავშირება პიროვნების.—კოლექტივიზმი პირად ცხოვრებაში, კოლექტივიზმი საზოგადო ცხოვრებაში...

„ჩვენს დროში კი ეს ასე იშვიათად არის, ან სულ არ ხდება...

„რასაც მე ქვევით ვიტყვი, ერთი მე არ მინდა იფიქრო, რომ შენ ვაგებ, მარტო შენს სურვილებს ვემყიდვებარები, შენი პირადი სიამოვნებისთვის მსხვერპლი მი-

მაგებს; არ მინდა იფიქრო, რომ ჩემს „მეს“ არ ვაჩვენ, ჩემი პირადი საკუთარი ყოველივე წამება; არ მინდა იფიქრო არც ერთი და არც მეორე... მე აქ ორივე შეუთანხმე, ორივე შევართე და ასე ღრმა რწმენით,—რომ ჩვენი კოლექტიური ტანი, სხეული ხელუხლებელი და მთლიანი რჩება,—ვმოქმედობ...

„მომოსმინე ერთი!—

„წელი...

„შენ,—ერთი...

შენი და წელის შინაგანი მდგომარეობა რთული და სერიოზულია...

„მე არ მებარება ეს მხედველობიდან; მე ამას ვგრძნობ...

„როგორც შენ იმისთვის, ისე იგი შენთვის აქ ცხოვრების ამ სარბილზე მეტად აუცილებელი ხდებით...

„...თქვენ უნდა იქონიოთ დამოკიდებულება ერთმანეთთან.

„თქვენ ამის სრული იურიდიული და მორალური უფლება გაქვთ...

„ამისათვის არსებობს ბუნებრივი პირობები...

„...თქვენ კი ამ ბუნებრივ მდგომარეობას ვერ იყენებთ; თქვენ არ გყოფნით აქ მომზადება, გადაჭრილი მოქმედება, გადაწყვეტი ნაბიჯების ვადამგმა... თქვენ ვერ ასახებთ ხორცს თქვენს სურვილს...

„...გაეყვება, გათრევა და გაგრძობება ასეთი მდგომარეობის ასწულვებს ადამიანს, აავადყოფებს მას სულით, ხორციით... ან არავისთვის კი ეს საჭირო, ან სასურველი არ არის...

„თქვენი მდგომარეობის ბუნებრივობაში უნდა შეგეტანათ სიციხვლე, ავემეტყველებით იგი საქმით, მოძრაობით...

„...ერთი! თქვენ ორს უნდა გადაგვტრათ დამოუკიდებელი ეს საკითხი; თქვენ ორს, მესამე პირის ჩაურევლათ უნდა მოგვეგვარებინათ ეს მდგომარეობა...

„არ მოხდა ეს ასე...

„თქვენ უმწუროთ, ცალ-ცალკე იწობით, დნებით...

თქვენ, თქვენი საკუთარი ღონით ვერ შესძელით ამოგყვანათ თქვენი თავი ამ მდგომარეობიდან...

„თქვენ გპირდებოდათ პსიხოლოგიური საუბრელი თქვენი დამოკიდებულებისათვის.

„თქვენ ეს ვერ ნახეთ.

„...და მე, მესამე პირი ვერევი ეხლა ამ საქმეში,

„მე ვეცდები გიჩვენოთ თქვენ თქვენი დამოკიდებულებისათვის ეს დასაყრდნობი პსიხოლოგიური საუბრელი.

„...ვინ იცის, შეიძლება ჩემი დღეილი და საქმეი აქტიურათ ჩაურევლობა იყო კიდევ ერთი მთავარი მიზეზთაგანი თქვენი ამ ანორმალური მდგომარეობისა!..

„მე ვეცდები, ბევრი ვიფიქრო ერთი ამ საგანზე...

„ისეთ პირობებში ვცხოვრობთ ჩვენ ყველანი ჯერ კიდევ, რომ დღდაკაცისა და მამაკაცის დამოკიდებულებისათვის საჭირო ხდება მინც რაღაც ერთგვარი განსაკუთრებული პირობების შექმნა...

„...თუ გზონობის გამოსახატავთ, ნდომისათვის ხორც-შინასმელობა საჭირო არ არის „ოჯახის“ შექმნა, ერთი ბინა, ერთი ოთახი და სხვა ამგვარები, არ არის საჭირო ავრთვე უკვე შექმნილი „ოჯახური“ ცხოვრებით მო-

ცემულ პსიქოლოგიურ ზღუდის შერჩენა. საჭიროა პირველის ინტერესებისათვის ჩამოინგრეს ეს ზღუდე...

„ეს ზღუდე გვაქვს ხომ ჩვენ ერმი ხელუხლებელი? „ამ ზღუდის ბერკეტს შევადგენ მე ეხლა!..“

„ჩვენი ცხოვრება...—“

ჩვენი დამოკიდებულება ხომ გარეგნულათ არ შეცვლილა?

„ჩვენი გარეშე მასურებლები ხომ ვერ იფიქრებენ, რომ ჩვენს შორის აღარ არის დამოკიდებულება დედაც-ცურ-მამაკაცური, „ცოლქმრული“, სქესობრივი...“

...ჩვენ არავინ არ გვეკითხება ამას, ჩვენც არავის არ ვაბარებთ ამის შესახებ ანგარიშს, მაგრამ პსიხოლოგიური მდგომარეობა ისეთია, რომ თითონ იგი ლაპარაკობს ასე... და ეს ყველაზე უწინ თითონ ნელისაც არ შეუძლია სხეანაირათ იგრძნოს...

„ჩვენ ერთ ბინაზე, ერთ ოთახში განვაგრძობთ მაინც ცხოვრებას.“

„აქ პსიხოლოგიურათ არა აქვს ნელის შესაძლებლობა იქონიოს შენთან არა თუ სქესობრივი დამოკიდებულება, უბრალო აღერისისათვისაც კი არ არის შექმნილი პირობები მისთვის...“

„დამოკიდებულებისათვის, აღერისისათვის სხვებთან გაუზიარებელი, სხვებისაგან განმარტოვებული ადგილია საჭირო ერმი...“

„ეს მე ვიგრძენი...“

„მას გრძნობ, ცხადია შენც...“

„ეს შენ ვერ გეთქვა...“

„ვერც მე ესთქვი ეს დღევანდლამდის...“

7

...ჩემში კიდევ დარჩენილი მეშინური სურვილი, მეშინური დაცვა და პატივცემლობა თავისი თავისა, მაჩერებდა, მეუბნებოდა: „დამეირღები, დაკარგავ პატივისცემას“, შინაურები და გარეშეები, ამხანაგები და მეგობრები იტყვიან: „გააგლო ცოლი, მოიშორა ცოლი თავიდან“, და არა თანხმობით, მეგობრულისა და ამხანაგური პატივისცემის შენახვა—შერჩენით განშორდენ ერთმანეთსო, იწყეს ცალ-ცალკე უფრო მაღალი, უფრო იდეალური და ახალი კულტურული ცხოვრებაო...—„ცოლი გააგლო“—ასე გაგება შენი, ასე შეფასება შენი ნაბიჯების, მე მიმანდა შენი პიროვნების დამეირებათ და გალანძღვა-ცოცხლა... მემძიმებოდა მე ეს ერმი... მეშინური მორიდება, მეშინური მორცხვობა და ხათრი გბორკავდა შენც, არ გაძლევდა ნებას არც შენ გეთქვა ეს ჩემთვის...“

„არა! ეს მეტი აღარ იქნება!..“

„მე რევოლუციონერი ვარ!..“

„მე ამ რევოლუციის გზით მივდიოდი მრავალი წლები და ეხლაც ამ ყოფა-ცხოვრების სარბიელზე ცხოვრების ამ სფეროშიც გამოვიჩენ რევოლუციონერის ამ ტემპს, გადავდგამ რევოლუციონერის ამ ნაბიჯს...“

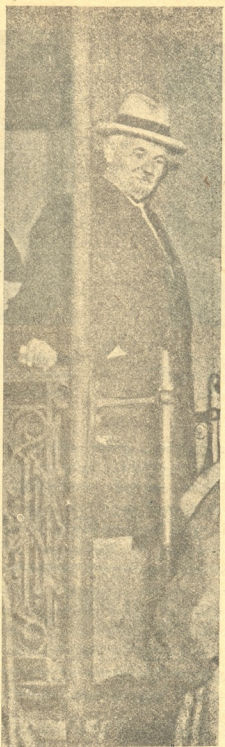
„მე არვის, არვის უფრო არ დავუდგდები...“

„მე აღარ გავუწევ არავითარ ანგარიშს სრულებით ამ ბინაში—მეშინაურ საზოგადოების გაყენულ ახრებს და შეხედულებებს!..“

„ერმი!“

„მე მტკიცეთ გადავწყვიტე ჩვენი,—ჩემი და შენი—ბინებით დამორება ერთმანეთისე...“

„აქ ხომ არავითარ ნივთიერ დაბრკოლებას არ ექნე-

ს. ს. რ. კ. სრულუფლებიანი წარმომადგენელი საერანგეთში ახს. კ რ ა ს ი ნ ი.

ბა ადგილი... მე ხომ მაქვს სამსახური, ჩამბული ვარ მუშაობაში შენსავით, უზრუნველყოფილი ვარ მატერიალურათ...“

8

„ქალაქში ჩამოსულმა მე შევეუდღევი ბინის ძებნას. ჩემი სურვილი იყო—დაქირილი ოთახი ახლო ყოფილიყო ჩვენს ბინასთან.—“

„აღმოვაჩინე ოთახი კიდევ სწორეთ ჩვენს ბინასთან ახლოს და მიმართე საბნაო განყოფილებაში ამხანაგს, რათა დასტური დაეკრა, ჩემზე დაეწერა იგი...“

„მან ამომიწერა ორდერი, მომცა ხელში და თან ასეთი შენი შენა დააყოლა: „რას იყრებოდით, ყოფილყოფით ერთად ჩვენთვის,—თქვენი ახლობელი ამხანაგებისთვის არ იქნება ეს სასიამოვნო ამბავი—საწყენია...სამავალითო“

თეთრი ტერორი მსტონეთში.

თეთრი ტერორის მსხვერპლი მსტონეთში, შიან ტომი.

ესტონეთის რევოლუციონერი ვლადიმერ კანგურ სასამართლოში მიცემულს.

წყვილებათ გვეთვლიდით... ერშია ალბათ მიზეზი; ერმის ნერვიულობამ ვერ გაგიტანა... მერე და რატომ ასე შორს წაადით, უხარბახარი ოთახები, რომლებიც თქვენა ვაქეთ დაქერილი აღარ გეყოფთ? ეხლა რომ ასეთი კრიზისია ბინების, ეს მანძი უნდა მივუღოთ მხედველობაში... მით უმეტეს, ოთახი, რომელიც შენ შემთხვევით გინახავს ძალიან პატარაა და თან არც თუ ისე კარგია...

— „გაყრა“!.. ჰე, რა ვაკეთებო ფრაზაა!.. არაგითარი გაყრა!.. შეუძლიათ იყენენ ამხანაგები დამწვიდებელი იმამი, რომ აქ არაგითარი „გაყრა“ და „გაუტანლობას“ აღვილი არა აქვს!.. მით უმეტეს ნუ მიაწერთ ამას ერმის ნერვიულობას!—უადგილო შენიშვნით აღუღებულმა მე გაჯაყრებით მივახალე ეს სიტყვები და მოვშორდი, შინისკენ გამოვსწი.

„...მე არ ვინფუგვებდი თავს იმისგან, რომ ეს „ამბავი“ ახლობელ ამხანაგების ვიწრო წრეში დაფარული იქნებოდა, რომ არ გავრცელებოდა ხმა: ხმა: „ოყრბიან“ „გაყრილარიან“ და სხვა, რომელიც მომავალში კიდევ ბევრ აღუღებებს განმცლდენებდა, უსიამოვნებას მომაცუნებდა.“

„ასე დაებრუნდი მე უკან, ავარაკზე ბავშვებთან... მე ძალიან მადიქრებდა ბავშვების სათუთი გრძობა აქ; ბავშვების აღზრდის საქმე...“

„ვერ წარმომედინია,—პრაქტიკულათ როგორ უნდა მოწყობილიყო ეს...“

„...მე არ ვხედავდი სასურველად ეგრძნო ბავშვებს ჩვენი ეს ნაბიჯები... მათ მიერ უზიდავ მიძიმე ლოდათ ვთვლიდი მე ჩვენი ამ საქციელის ისე გაგებას, ისე დანახვას, რომ თითქო ჩვენ—მათი მშობელი დედ-მამა—დაეშორდი ერთმანეთს.“

„და მე წინ-წინ შევიცადე, შემეჩვია ისინი ამ ახალ მდგომარეობაზე...“

„მე ვუთხარი მათ, რომ ამიერიდან მე და მამა სხვადასხვა ბინებზე ვიცხოვრებთ მეთქი; ვუთხარი, განუმარტე, რომ მამა სუსტია ავებულობით, რომ მამას ჯანმრთელობისათვის ეს ცალკე ყოფნა საჭიროა მეთქი.“

„საშინლათ იოცხოვეს ეს ბავშვებმა...
„ირამ მიხეც თავი კინადამ მოიკლა.
„ჩარბო თავი ჩემს კალთაში და ამოუშვა ქვეთინი...
„რამდენი უმტრეცე და ვარწმუნე, რომ ჩვენ ისევე ისე ვცემთ პატივს ერთმანეთს, ისევე ისე ძვირფასრებათ მიგვანჩია ერთი მეორე, ისევე ისე ერთად წინანდებურათ, მეგობრულათ ვიქნებთ, ისევე ისე შენი და გოგილოს მათაყვანებელი დედა და მამა ვიქნებით, მეთქი,— ეს ქვეყა, ასეთი ზომების მიღება მამას ავადმყოფობისაგან განკურნვის მიზნით ვახდა მხოლოდ საჭირო მეთქი, მაგრამ მიხეც, მიხეც ვერ დაეაწმვიდე.“

—...რატომ სხვაგან, სხვაგან წადი დედა! ჩვენ რომ ოთახები გვაქვს, იქ-დახს არ შეიძლება ერთი აილო შენ საკუთრათ, ერთი მამამ, ერთში ხომ მე და გოგილო ვართ... აქაც ხომ დედა, ცალკე-ცალკე იქნებოდით... მე და გოგილო კი ორივესთან ვიცხოვრებდით... არა, დედი, დედილო რე იქ ასე!..—დაყვავებით, მუდარათ მითხრა ირამ და ისევე განგადგო ქვეთინი ჩემს კალთაში.

„საშინელი წუთები იყო ეს ჩემთვის.
„ამან კინადამ სრულგბით ჩამიშალა გვეგებები, კინადამ უკან წამალემა ჩემი გარდაწყვეტილება.“

„... მაგრამ აქ დადევრდი ისევე ირას მითითებულს და ვიპოვე გამოსავალი გზა.“

„ირა...
„ჩვენი ჰკვიანი, ჩვენი გრძობიერი და გონიერი ირა!...
„ირამ მარჩენა მე გამოსავალი ამ მდგომარეობიდან.
„ჩვენი ბინიდან ერთი ოთახის გამოყოფა ჩემთვის, ერთი შენთვის...“

„ეს არ არის ის რაც მე მინდოდა, რაც საჭირო იყო...“

„მაგრამ რამოდენიმეთ ეს ცვლის მიხეც გარემოებას. აუმჯობესებს შენს მდგომარეობას
„...შენს პირად ცხოვრებაში შენ დამოუკიდებელი თვისაც!“

„ასეც მოვიქეცი მე ერში...—
„სულვე ჩამოებრუნდი ქალაქში, მივიცი უკან საბინაო განყოფილებაში ორდერი, შემდეგ მოვებრუნდი ბინაზე და მოვაწყვე ოთახები ირას გაპირებისამებრ.“

„...შენს პირად ცხოვრებაში შენ დამოუკიდებელი ხარ ერში აწი.“

„ჩვენ ამ აქტით გამოუცვალეთ პსიხოლოგიური საფუძემოტი ჩვენს ცხოვრებას...“

„ჩვენი ამით ჩამოვანგრიეთ „ოჯახური“—კარჩაკეტილურ ცხოვრების კედლები...“

ჩვენი არავის საკუთრებას არ შევადგენთ, ჩვენ თავისუფალი მოქალაქე-მეგობრები ვართ ამიერიდან ერთმანეთისა...“

აი ერში, ყველაფერი ის, რაც მე გავაკეთე ორივესთვის, ჩვენითვის და რაც მე მსურდა მეთქვა შენთვის...“
ასე თავდებოდა წერილი...
ვინ სწერდა?—
მე ვსწერდი ამ წერილს ერმის...
მე...“

...ძალიან მიძიმე საქმე კი იყო ჩემთვის; ჩემს მდგომარეობაში მყოფ ადამიანისათვის ასეთი წერილის დაწერა.—

მასიმილიან როგუსპიერ

(8 ივნისი 1794 წ.)

ამ დღესასწაულს მეთაურობს როგორც მესია,
ციხფერი ფრაკით შემოსილი როგუსპიერი.
ტაულერის ბაღში ქალ-ვაყების სჩანს პროცესიას,
სიბრძნის ძეგლის წინ დაქტატორი მკვირობს ძლიერი.

მარსის მინდორზე — სახეიმო წმინდა წესია.
უზენაესის ქანდაკება სდგას ნებიერი.
ბავშების ჰიმნი საკმეველზე უმძაფრესია;
მაგრამ ჭურჭმის იღრუბლება „სახე“ ცბიერი.

გრევის მოედანს მიაშურებს თვალებს არუელს
და ხედავს თავის აგონიას, ჯერ სიზმარულს.
დაედევნება თავმოკვეთილ დანტონის ლანდი...

ისევ მშვიდია მედიდური იეროქანტი.
თავისუფლების ხეს უცქერის სის მორიდებით
და გულზე ყვავილს გაისწორებს ცხელი თითებით.

ვალერიან გაფრინდაშვილი.

მე ხომ ისევ დავეპყრე ერმის?!

მაგრამ მე ვიცოდი, რომ ეს გრძნობა იყო მარტო ჩემ-
ში, ჩემს იქით იგი არ წასულიყო და ამიტომ ამ გრძნო-
ბით გამოწვეულ ტკივილების სიმძიმეც მარტო ჩემი თა-
ვისთვის ამეკიდა...

მე ვზიდავდი მარტო მას...

მე არ ვაძლევდი ნებას ჩემს თავს, — შემეზიარებია
აქ ვინმე...

...მე მამაგრებდა, მაძლევდა სიცოცხლეს და ენერ-
გიას აქ ის, რომ ვგრძნობდი — ვაკეთებდი მომავალი სა-
ზოგადოების საქმეს, ის, რომ ვირდგენდი — თავი მიმ-
ქონდა კოლექტივის სამსხვერპლოზე, ის, რომ ვხედავდი
— ჩემს პრინციპს, ჩემს იდეას, — თეორიაში წარმოდგენილ
და დასურათებულ მომავალ ცხოვრებას, — ხორცს ვასხამ-
დი, სინამდვილეთ ვაქცევდი...

პრინციპი, იდეა, მათთვის პრაქტიკული საქმიანობა,
თავდადება, არა ნაკლები ტკბილი და საამო ყოფილა
საკუთარ, პირად ინდივიდუალურ ცხოვრებაზე; მეტი, პირ-
აქეთ მეტი სიმტკიცის, მეტი სიმშვიდისა და სიხარულის
მომცემი ყოფილა. ამ პასუხობოცემულ ინდივიდუალურ
ცხოვრების შეკვეცა, ეს საზოგადოებრივი შემოქმედება,
ეს კოლექტიური საქმიანობა, ამ კოლექტივისათვის თავ-
განწირვა...

...და მართლაც, ყოველი დარდი და სევდა ინდივი-
დუალური ცხოვრების სარბიელზე აღმოცენებული, ნაკლე-
ბათ გულის მღრღნელი და მომრევია ადამიანის სიცოცხ-
ლისათვის თუ მას აქვს ასეთი ხელ-ჩასაკიდებელი მდიდა-
რი საზოგადოებრივი ცხოვრება, თუ აქ იგი ჩამოული და
დაინტერესებულია კოლექტიურ საქმიანობა-შემოქმედე-
ბაში.

...ჩემს გულს არ ღრღნის სევდა.

მე არ ვგრძნობ მარტოდ ჩემს თავს...

მე არა ვარ მოწყვეტილი და მოზორებული არც
ერმიზე, რომლის გრძნობაში სხვამ დაიჭირა ადგილი.

მე ისევ ყველასთან ვარ.

ყველა ჩემთან არიან!...

მე არ მძულს საზოგადოება, ცხოვრება, არა მძულს
ერმიც; მე სათნოებითა ვარ ავსებული მათდამი...

...კოლექტივი.

ერიმი! —

ორნივე ჩემთვის ძვირფასია...

ესენი არ მომკვდარან, ესენი სიცოცხლობენ!..

მას ჩემს არსებობას აქვს აზრი...

მე ვიცოცხლებ და ვიხარებ მათ სიცოცხლეში და
სიხარულში!...

პოეზიდან „ჩათახი.“

შენ კალანდატუს.

თავი III

ვინც პლანეტების არის პატრონი
და ვინც იბრძოდა გამწვარებითა,
დღეს ლიტავრებით ტრიუმფატორი
მოდის ატტილას ხანძარებიდან.

რომ სიღარიბის კარი დაჰკეტოს
იწყობა ბრძოლა ამირანიდან,
რომ საქართველოს მიწას დაჰკიდოს
ათი ათასი სემირამიდა.

სხვა ციკლოპები აღნობენ მადნებს,
რომ გააცოცხლონ ბარაქა მკედარი,
და სიღონიდან მოსულ ხომალდებს
ჩაუხენქია ტვირთებით მტკვარი.

აღსდგა! ივესო ყვეთელ ზოდებით
ამოხაპული მაღაროები;
ისევ ჩათახი ჩამოზოდება
სხვა საქართველოს მახარობელი!

თავი IV

ყანავ კახურო, ათქვირებულო
და ყამირებო ყარაიისა,
დახორცებულო იალადებო,
ვაზო თორმეტი ფურის ნაწველო,
დასხმულო ოქროს ბარძიმივითა,
წინანდლის ღვინო დედისრძიანო!

ვეფხის ნაწოლო, ივრის ქალებო,
ბედელში ყრილო პურო ზღვიანო,
მთებო, შირაქის ერბოთ პოხილო,
მზევ, ლეშტერებად შესაგუბარო,
ტყვე, მუხრანისა მუხნარაიანო!

ოქროვ, მცხეთაში გამოწურულო,
და რუსთაველის სიტყვა ძლიერო,
გამოზამთრულო შავო ნახირო,
ასსარგადონის სამავიერო!

ჩემო დვრიტაო და ლექსის დედა!
თქვენი ბარაქის ვარ პატიმარი!
დატაროვებულ სიტყვებს რო ვხვეტავ,
სიტყვა მაქვს თქვენგან ნაპატივარი!

თქვენი დალუპვა კიდევ შორს არი
და კიდევ აღრე თქვენი სიბერე;
მომდგარა რასსა ფარეშოსანი
და საქართველოს დასდგამს ღერძებზე.

დღეს შეებერდით მზეებს მაღრიბულოს,
შეხერაზადას დატრიალებით;
ხვალ დინამიტით დასვინალრებულს
გაგაქენებენ მაგისტრალბი!..

გიორგი ლეონიძე.

ინგლისის ტრად-უნინონების დელეგაცია

ნოემბრის 30-ს საქართველოს ტერიტორიაზე უფრო შემოდგა ინგლისის ხუთმილიონიანი შეკავშირებული მუშების დელეგაციამ. „ჩვენს მიზანს შეადგენს, განაცხადის ძვირფასმა სტუმრებმა, რათა გავეცნოთ თქვენი ქვეყნის სპეციფიურ ვითარებას და შემდეგ გავაცნოთ ის ჩვენს მუშათა კლასს, რომ იგი აღარ იმყოფებოდეს ათასგვარი ქორების გავლენის ქვეშ“. ინგლისში იმდენს სწერდენ ბურჟუაზიული გაზეთები უკანასკნელი ამბების დროს ქართველი ხალხის ამოყვრებაზე, რომ შე აღარც კი მგონია, თუ კიდევ ქართველ კაცს შეეხებდებოდა ცოცხალს“.

ამსტერდამის პროფკავშირთა გაერთიანების მიზნით, რაც ნამდვილ გულწრფელ ხასიათს ატარებდა. 1914 წლიდან პერსელი ითვლება გენერალურ საპოსო წევრად, სადაც მას უმთავრესი ადგილი უჭირავს ინგლისის პროფ-მოძრაობის მემარცხენე მიმდინარეობაში.

დელეგაციის მეორე წევრი, ჯონ ბრომლეი ითვლება ორთქლმავლების მემარჯნენთა გაერთიანების მდივნად. ეკუთვნის ტრედ-უნინონების მემარცხენე ფრთას. ტრედ-უნინონების კონგრესზე დიდ როლს თამაშობდა ინგლის-საბჭოთა ხელშეკრულების გარშემო გამართულ კამათში.

1. ბენ ტილტერ, 2. ჯონ ბრომლეი, 3. ტერნერი, 4. ალბერტ არტურ პერსელი, 5. სმიტი, 6. ფრედ ბრამლი.

უცხადებს ვაზ. „კომუნისტის“ კორესპონდენტს დელეგაციის თავმჯდომარე ალბერტ არტურ პერსელი. დელეგაციაში შედიან ინგლისის პროფკავშირთა იტის საუკეთესო წარმომადგენლები. დელეგაციის თავმჯდომარე პერსელი, გულის კონგრესის ყოფი. თავმჯდომარეა. როგორც პარლამენტის წევრი იგი მხარს უჭერდა ინგლის-საბჭოთა ხელშეკრულების დამტკიცებას. პერსელი, მუშათა პარტიის სხვა ლიდერებზე უფრო თავგამოდებით იბრძოდა, რომ ინგლისის ტრედ უნიონების მოძრაობა გამოეყვანა თანამედროვე მდგომარეობიდან. იგი ყოველთვის მხარს უჭერდა ბრძოლის გაუმჯობესებულ მეთოდებს და ორგანიზაციას. აღსანიშნავია მისი მიღგაწეობა

მიმდინარე წლის იანვარში იგი მეთაურობდა ორთქლმავლების გაერთიანებულ მემარჯნენთა გაფიცვას, რომელთაც არ მიიღეს რეისის გზის მუშათა გაერთიანების მიერ გამოთხოვილი პირობები.

დელეგაციის მესამე წევრი ტერნერი წარმოადგენს უნიონებს, რომელთაც თუშკ მეორეხარისხოვანი მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ, რომელთა დახმარებას არსებითი მნიშვნელობა აქვს პროფმოძრაობის მთლიანობისთვის.

დელეგაციის ყველაზე მცირეა წევრია—ბენ ტილტერი. პროფმოძრაობაში იგი მუშაობს 80-იან წლებიდან, იყო მონაწილე და ხელმძღვანელი ინგლისის მუშათა კლასის ბრძოლისა ოროცი წლის განმავლობაში. ტომ

მანთან და ბერსონთან ერთად იგი ხელმძღვანელობდა გემებზე მომუშავეთა ისტორიულ ფაფიკის ლონდონში 1889 წ. მისი აღფრთოვანებული მიმართვა გულის კონგრესზე საერთაშორისო გაერთიანების შესახებ, საუკეთესოთ ახასიათებს მას. მიუხედავად მისი სიბერისა, იგი იოლათ ითვისებს თანამედროვე მიმდინარეობათ და აქამდე ითვლება პრაფმოძრაობაში დაუღალავ და ენერჯულ მუშაკად.

დელეგაციის მებუთე წევრია - ჰერბერტ სმიტი, რომელიც მრავალ წლების განმავლობაში მუშაობდა სამთომადნო მუშათა ფედერაციაში, სადაც იგი ასრულებდა თავმჯდომარის მოადგილის მოვალეობას. როცა თავმჯდომარე სმიტიმა თავი დაანება ამ პოსტს, მისი ადგილი სმიტიმა დაიკავა. იგი მხურვალე მონაწილეობას იღებდა სამთომადნო მუშების კონფლიქტში, როგორც ომის წინეთ, ისე ომის შემდეგაც. იგი იყო წევრი ტრედ-უნი-

ონების კონგრესის საპარლამენტო კომიტეტისა და ითვლება პარლამენტარიზმის დამცველათ.

ასეთია დელეგაციის შემადგენლობა. მათ დავეს საქართველოში ოთხი თუ ხუთი დღე და დეკემბრის 4-ს დამით გაემგზავრენ მოსკოვით სამშობლოსაკენ. ეს ვადა საკმაო აღმოჩნდა, რომ დელეგაცია დარწმუნებული იყოს ევროპაში ბურჟუაზიული პრესის მიერ გავრცელებული ხმების სიყალბეში, ხოლო დელეგაციის თავმჯდომარეს დაეწერა აღფრთოვანებული წერილი: „მას შემდეგ, რაც ბრიტანეთის დელეგაცია მივიდა საქართველოში, იგი გაცილებულია იმითი, თუ საბჭოთა მუშებს როგორი დიდი ამოცანები შესურლებიათ საქართველოს ეკონომიურ და სამეურნეო აღორძინებაში. ვაჟა საქართველოს“.

ასეთი კმაყოფილების გრძნობით ვაშორდა საქართველოს დელეგაცია.

ტრად-უნიონების დელეგაციის საპარტოველო უახსნავ

1) The lot of an independent Menshevik Georgia, situated on the shores of the Black Sea, where the interests of the Europ an imperialists clash, and behind it, the hinterland of the Azerbaidjan (Baku) oil field, would be that of a puppet in the hands of the great powers.

2) An " independent " Georgia, as the Mensheviks put it, would soon be a place d' armes for the counterrevolutionary bourgeois or, perhaps, even monarchistic reaction. In a matter of two after the supposed declaration of independence, there would come the first rumours of, say, a wrangel decent, then a real assembling of arms, and a new war with the Soviet Russia, and the whole story over again.

3) The post-war European history shows that there are practically no independent states in Europe except a few great powers.

4) The Mensheviks may be honest people but they are certainly politically short-sighted, and that kind of words are not less dangerous than dishonest adventures.

5) The Soviet regime guarantees better than any other regime the security and peaceful reconstruction of the country and its cultural development. The bourgeois are seen disturbed but the treacherant majority of the nation as a whole is fully satisfied and wants peace to reconstruct our life on a new economic basis.

6) If the language of the Georgians dominates in the schools and in the administration, if books and papers in their mother-tongue freely appear, if everything is done to protect the national culture of that nation, all talk of suppression of the Georgian nation and the yoke of Moscow is nonsense and the invention of the capitalist enemies of the Soviet Government.

7) The delegation has been nowhere about the destroyed Georgia when the enemies of Soviet Russia are causing the cry. Everywhere a tremendous work is going on to better the economic and intellectual state of the labouring class. ~~The situation is such that...~~

8) The magnificent and stupendous manifestation we witnessed yesterday shows the attachment of the overwhelming majority of the Georgians to the Soviet regime.

A. A. Purcell (Chairman)
Fred Bramley
Ben Ticelett
Hubert Smith
Alan Sutcliffe
Joseph...

Dec 4/1924.

1. დამოუკიდებელი მენშევიკური საქართველო, რომელიც მდებარეობს შავი ზღვის ნაპირებზე, სადაც ერთმანეთს ეჯახებიან ევროპის იმპერიალისტების ინტერესები და რომლის იქით იმყოფება ბაქოს ნავთის წყაროები შეიძლება იყოს მხოლოდ სათამაშო დიდი სახელმწიფოების ხელში.

2. „დამოუკიდებელი“ საქართველო მალე გახდება პოლიტიკურად კონტრ-რევოლუციონური ბურჟუაზიისათვის, ან შეიძლება მონარქიული რევოლუციისათვის კი. ეთი „დამოუკიდებლობის“ გამოცხადების ორი თვის შემდეგ კი გავრცელებოდა ხმები ვრანგელის დესანტზე ან კიდევ სხვა რაზეზე. შემდეგ კი წამდვილად მოიწყო-

ბოდა საქართველოს ტერიტორიაზე კონტრ-რევოლუციონური არმია და დიფსებოდა ომი საბჭოთა რუსეთთან. საკირო განხედობდა საქართველოს გასაბჭოებისათვის ბრძოლის ხელმეორედ წარმოება.

3. ომის შემდგომი ევროპის ისტორია ამტკიცებს, რომ ევროპაში ნამდვილად არ არსებობენ დამოუკიდებელი სახელმწიფოები, გარდა ევრედწოდებული დიდი სახელმწიფოებისა.

4. მეშვეიცები, შესაძლებელია, პატიოსანი ხალხია, მაგრამ ისინი უტყველად პოლიტიკურად ბეცნი არიან. ასეთი დამაინებები არა ნაკლები საშოში არიან, ვიდრე უსინდისო ავანტიურისტები.

5. საბჭოთა რეჟიმი ყველაზე უფრო უზრუნველყოფს ქვეყნის დაცვას და მშვიდობიან აღორძინებას, მისი კულტურის განვითარებას. საესებით გასაგებია ქართველი ბურჟუაზიის ვაბაოტება, რომელმაც დაქარავე თავისი საკუთრება. ერი მთლიანად საესებით უზრუნველყოფილია და მას სურს მშვიდობიანობა, თავისი ცხოვრების გარდაქმნა ახალ ეკონომიურ საფეხველზე.

6. რაკი ქართულ ენას უკაცია ვაბატონებული მღვთვარობა სკოლებსა და ადმინისტრაციაში, რაკი საქართველოში სამშობლო ენაზე თავისუფლად გამოდიან წი-

ვნები და ვაბეთები, რაკი ყველავერი კეთდება იმისათვის, რათა წინ იქნას წაწული ამ ხალხის ეროვნული კულტურა.—**ყველავერი ღაპარაკი იმაზე, რომ ქართველი ერი ხელს ღაფავს მოსკოვის უღელქვეშ, წარმოადგენს სისუფლებს და გამოვლინობა საბჭოთა სახელმწიფოს კაბივალისტური მტრების მიერ.**

7. არსად დელეგაციას არ უნახავს „დანგრეული საქართველო“, რახელაც ავროევე გაიძახიან საბჭოთა კევირის მტრები. ყველგან საქართველოში სწარმოებს დიდი მუშაობა მშრომელთა ეკონომიური მღვთვარების და კულტურული დონის ასამალელებად. ამის დამამტკიცებელია ჩვენნი კვლევა-ძიების შედეგები.

8. საუცხოვე და თავისი გრანდოზულობით განსაკევიფრებული დემონსტრაცია, რომლის მოწვეები ჩვენ ეიყავით ვუშენ, ამტკიცებს, რომ ქართველებს უდიდესი უმრავლესობა შეუზარდა საბჭოთა რეჟიმს და აქტიურად უტერს მას მხარა.

პირსელი (თავმჯდომარე), ვრიდ ბრამლი, ბენ ტილმანი, ჰერბერტ სმითი, ალენ ვინდლი, ჯონ ბროსლი.

4 დეკემბერი, 1924 წ.
სად. ბალაჯარა.

ქვირუხანი თვალნი.

* *

ვაჰ, რა დავკარგე ძვირფასი ღალი,
ცხარე ცრემლი მდის, არ შრება თვალნი!

— მაინც ვიცი, აქვსთ. წინად თურმე თუმცე ჰმალავდნენ, მთლად არ კრძალავდნენ. იყვნენ მნახველნიც. ეხლა მარჯულ ხმას არ იღებენ. საშოში არის: წარათმევენ, დაეცემა.

— საკვირველ ამბავს მოვეთხობრებენ განძის შესახებ, ზღაპრულიაო მისი პოვნა, მის თვისებები. ხელთ ჩაჰვარდნით ძველნი-ძველ დროში.

— ანდერძი აქვსთო, არ შეეღიფენ.

— ნეტავ მიჩვენა ის რალაც ნივთი და გამაგონა მისი ამბავი!

* *

ძველისძველი იყო თვალდადანთ გვარი, უწინდელ ისტორიაში ჩამული. საგვარეულო გუჯრები ბევრს კარგს მოუთხობდნენ, ხან უჯგროსაც წარმოიტყოფდნენ. მათ ციხე-დარბაზს წერილობით საბუთ ვარუშეც ბევრი ამბავი დასტრიალებდა. ეჰ, ამითი ძალიანაც არ ირჩვიდა მათი სახლი სხვა ოჯახებიდან: ყველა კერას ახვევია თავისე-ბური თხრობები. ერთი თჰმა კი მეტად განსხვავდებოდა: ნივთიერი ნიშნავი ახლად მას, ისე რომ შეთხზილი არ იყო, სინამდვილის იერი ჰქონდა.

ეს ნამდვილად მომხდარი არაკი შეეხებოდა იმ ნივთს, მათ ოჯახში რომ იმანებოდა უწინდელ დროდან. აღსწერდნენ კოლონო, რომელშიაც დაკრძალული ჰქონდათ: ვერცხლის ტარგუცი ყუთის თავზე ამოშუშტული ხარის ტანბანი კაცე წვეროსანი; ყუთის ფეხები ღომისა ჰქონდა. ისიც ივანშია, როგორ იყო განძი მოპოვებული: ერთხელ საშინელ წარღვნას წაბლქვა ეს სოველი.

მეტად ვალაობდნენ თვალდადანი საერთო უბედურების დროს, როდესაც დაირღვა მოწყობილი ცხოვრება და ნალგავნი გაიტანა გრივლად ქანლმა ხელ-მოკლივამ. ჯერ გულს არ იტებდნენ, ახლო ხანში მოკლივადნენ მამლარ მომავალს. მერმე ფრთები ჩამოყარეს, როდესაც ნახეს ნიადაგი ეკლებოდათ, კერა თანდისთან უტევდებოდათ. იმეტდ ნასახი აღუღვებულ წყალს ვაატანეს.

ნენღელა ხარჯეს შავი დღისთვის ვადადებული, ცვითეს შურასა; დაძრეს, ვაიღეს ოჯახიდან შექენილი თუ შეტანილი. ეღლარ ჰშველოდათ: ზღვა კოვზით იღვოდა, იხაბებოდა; მთლადაც შრებოდა. შემდინარეს წყალი თურმე გამოპლუოდა, ამომშრალოყო, ქვა და ქვიშა ვადაპშლოდა ვამბმარ გულ-მკერდზე.

— ეღლარ მარბობენ თვალდადანიც, შურტყევიც ვანსაცელეს ფიტხელს.

— დაოჯახანი კიდეგ მხნეობს, აბრუს არ იტებს.

— მაინც გული დაჩაგრული აქვს, შომშოლის ღანდი ჟუამაშებს შეგერთალი თვალგუში.

— არა უშვავს რა ძველისძველ ოჯახს: შერჩათ ნამეშტური კეთილ ყოფისა; მიიტანენ თვის სიცოცხლეს მამლარ დროდინა.

— იქნება მალეც ვაუთუნდეთ: კარგი შვილი ჰყავს, ოღონდ დაბრუნდეს ვადაკარგული.

— მაინც რა უშავთ? უჟანასკნელ ვასაქირში ვანძს ვაიღებენ, წინათავან ნაანდერძევე იმ ფას მძიმე ქვას. სხვამ იფიქროს და იდარდოს, თორმე ისინი.....

— საიდან იცი, რომ აქვსთ სახლში საძველო ნივთი? მითქმა ბევრია, მის მნახველი არავინა სჩანს.

ორივე ხევი მოვარდნილიყო, ბროლაური და ქივჭავიძე. ისე ავსებულაყენენ ნიაღვრით, რომ შერითებულაყენენ, დაეფარნათ სოფელი. არემარე თან მოჰქონდაო. მთელ-მთელ ხეებს ჩინხზვარივით ატრიალებდაო. სახლები დაენგრიან, ბალ-მინდორი გადაერეცხა; ყველაფერი გაენადგურებინა, დაელუპა. თვალდაანთ სასახლე მაინც გაჰმაგრებიაყო: მაღლობზედა სდგას და მკვიდრი გალაგანი არტყია. ღვარს მოვგოჯანა მთელი გორაკი, გადმოვგრიან; ამოქინა უწინდელი შენობები თუ აკლდამები. წყალი რომ ჩამომჯდარიყო, მათ წინაპარს ნანგრევებში ეპოვნა ის ძვირფასი თვალცი. ვანძი დაეკრძალა ლუსკუბაში და ანდრძი დაედა, არას დროს არ გამოეწირინათ ის სავარეულოსათვის.

„ზინოვიევის წერილის“—ნამდვილი ავტორი მისტერ ტრეზინი—ლინკოლინი. დიდი გაიჭვრა, გვრმანდლებს ჯაშუში ამერიკაში, იტალიის კონტრ-დახვერვის წვერი.

— მაინც არ გაეხსნათ ყუთი, არ ეჩვენებინათ?
— არა! იშვიათ შემთხვევაში შეიძლებაო ახდა: უტყბოს თვალს ვერ იტანსო.
სხვებიც ამგვარ რასმე იტყობდნენ. ნამდვილი არავინ იყოდა. იმასაც ამბობდნენ, არაფერი არ არის იმ კოლოფში, მოსაჩვენებლად უზნობნო: აისითანა ეტყვებს საბოლოოდ მაინც უარპოყვდნენ:
— რა სარგებელი აქვსთ, ხმები ავრცელონ?
უსათუოდ სინამდვილე იჩენება ეგ თქმა!
— გაიგებთ მართალს! არა არს დაფარული, რომელ არა გამოეხადლდს.

* *

ორი ძმა ტრიალებდა თვალადაანთ ოჯახში ერთმანეთის მომდევნონი. იმედინა მომავალი ჰქონდა იმთ სახლს. ატყბოლმა ომმა ორივე ვეკაცეი გაიტაცა: ერთს ხელმწიფის მოთხოვნილებამ უწია, მეორე თითონ ჩაება ბიფთაში: ბალობობიდანვე დანა-ხანჯალზე იუჭრებოდა და ახლა მსოფლიო ომიანობისას გული აღარ დაუღდა შინ; გადაიკარგა.

ქულებს შემოსავლიანი საქმისა არა ესმოდათ რა, სხეც აღარავინ რასმე უჯერებდა და სახლი იძულებული შეიქმნა დაგროვლ მარაგს დაწნდობოდა. დერიტა დაადნო მარადმა ხარჯვამ და როცა ცხოვრება აირია, კერას შემოფეცქენა ყოველივე, რაც რამ-ეხადა. ნიადაგიც—ფერხთ ქვეშიდან გამოაცალეს. ციე ქვაზედ დარჩენ ოჯახის შვილინი.

ითმინეს. ელოდნენ სახლის ვეკაცეებს. მათვან ამბავი არ მოდიოდა. უბედურობას უხედობა თან მოჰყვებოდა: მოვიდა ხმა, უმცროსი ვაჟი დალუქულაო. უფროსისაგან ცნობა რამ სულ არა სჩანდა. ომს მოჰყვა ზედ აღრეულობა, რყევას დანგრევა. და დაგლახაკდნენ დიდებულნიც, კიდევ დაიმშენ. ის და იყო, საუთოი ქვერი ეფარათ. ხსნა არსით სჩანდა. აფხვების სკუთი ქარს მოსდგომოდათ. იმედათ მხოლოდ ის შერჩენოდათ, თვალნი ძვირფასი. წიფითელი ოქრო შავი დისტათვის. ეჰ, დასაღომოდათ დღე იგი ბნელი. აწ უნდა გატყდეს წინაპართ სიტყვა: შეეხოს ხელი იმ განძელსა.

— დელი, სათოვლედ მიიღრუბლა, საცაა ჩამოჰბარდნის, ჩვენ კი შეშა არ მოგვეყვება.
— აღარც უქვილი გვაქვს, არც რამ მარცვლი. რა მოვავაგრო, როგორ ვაღრუჩეთ?! ვაჰ, ჩემო ბიჭო! უნდა აქ მყავანდეს, რომ გააქაროს ეს ვაჭირები!
— მიღრად ვცხოვროვოდი, ვერვინა გვეჯობდა.
— ჩვენი ოჯახი პირველობდა მთლად ამ მხარეში.

მამული გექონდა დიდებულთ. მამა თქვენი მარჯვე იყო, ხელხვაიანი და ოჯახი დაგვეტვირთა მრავალ სიკეთით.

— რაც გექონდა სახლში, მთლად გავგეტაცეს, გავვანახავს. გაეჭივებამ გააფა დიდი, პატარა. დავგებრიყვეს შუაქაქონი, ორჯელ გავგეცარცეეს. რა გვეშველუბა?
— თუ ვალიყო არ წაუსლიყო, სახლს მფარველდ ეყოლებოდა.
— მეც ვეხვეწე, არ დიშალო. ვაჰ, რომ ვეღარ დავგვიბრუნდებ!

— აღსართანი და გვეყავს იმედად. თუ მშვიდობით ჩამოგვივიდა, მალე შესძლებს ჩვენს გადარჩენას: ჰპირანია და გამპრიახი.

* *

ბუნებაც ჯიბრს უწევდა გასაწყლებულებს: ჩამოწვა აღრეული ზამთარი. ჯერ ხეს ფთოთილი არ გასცვიწნოდა, რომ ჩამობარდნა, აღარც გადილო. გაეფუნაგა ბუნების სითბო.

და დაუღდათ თვალადაანთ წამების დღენი. ნაჩვევი იყენენ მიდილრულად ყოფას: ჩაცქას თუ სითბოს, ნოყიერად კვებას. მოესპოთ ეხლა სახსარი ყოფის, გამოეჭურათ ყოვლი სიჩინტე.

— კაცო, ხოდაბუნები ჩენია, მამა-პაპული და რას გვედავებ?! დაგვიუწე უვაქსაქოდ და დავგებრიყვე?
— ჩუმად! კი არ გედავები, ჩამოსართმევედ მოვედი: მორჩილება კანონს!

და შეყურებდა მიმავალ დოვლათს განცვიფრებულთ.
— მამო, კაცო, რითლა ვიცხოვროთ?
— გეყოფათ ისიცი, რაც იპარაშუთი. აწ მშრომელს მიწა მიწა, პერი, ტყე და წყალი საზოვადია.

— რლა ექიმოდათ?! კანონით მოჭრილი თავი არ ეტკინებო. ახლა აღრეულობის ეამს წესს გარეშე მყოფნიც გამპოვლდნენ და....

— დედიჯან, შეგე ჩვენს ბუხარს. ბოროტად გვიმზერს პირდაღრენილი. თითონ გვიბერავს, ყინვას ამრავლებს.

— კეთილი იყო უწინ ჩვენთვის და გვაამებდა.
— ეს მაშინ, როცა შიგ ცეცხლი ენთო.
— ზაფხულშივე ჩამოგვიტანდნენ ზეხმელს. მძაფრ ზამთარსაც არად ვიწმენდით.
— შეშა შვის სხივები თუ არის შენივთებული; მნათობის სითბო და სინათლე ცეცხლად დალდადებს.
— არ ვფასებდით. ახ, ეხლა მოგვცა:
ყინვა, სიტყვლედ, შიშნოლის თმენა. უმცროსები

ზაგალულ-ფაშა—გეგბიტის პირველი-მინისტრი. თავი გაანება მთავრობას კონფლიქტის გამო.

შემპირდნენ დიდებს, გვიშველიანო. გამოპოვოდათ მათ დიდრონიებს ძალა ქმედობის.

- სჯობხარ, სიკვდილო, ამგვარ სიცოცხლეს!
- უღეთოდ სული არვის ამოსდის, მანამდისინ კი.... ათავაღებდნენ, კიდევ ხომ არაფერი დარჩენილო კარზედ ვასტანი, საზრდოდ საქვეყნი.
- დღეი, ამოვიღოთ ნატერის თვალი და გავიტანოთ.

— გავყიდოთ, შვილო! როგორა ვქნათ, რომ არ გავკეოთ, თუ შეგვაძინებს, გამოგეტყვებენ. იციან რომ გვაქვს, თანაც ეკვობენ. თვალი უჭირავთ.

— რომ ვერ შეესძლოთ იმის დაფარვა?!

გონების თვალთ მიმოავლებდნენ; მსურდათ, ეპოვნათ ვინმე ისეთი, რომ შესძლებოდათ მიზნობოდნენ ამ გასაქპროსი.

— არ ვიცი ღმერთმანი ვის უჩვენო, თვალს მოსკურის მხახველს. გამოგვწირავენ, ან ფასს უფასოს გადმოგვივადებენ. სხვა გზა მაინც არ მოიძებნა: ვაჭირებამ სახრინავზედ დაგაკაენა.

- აღარ შემიძლიან მოთმენა, ვიწყო ყინეთია.
- ამოვიღოთ, თუ გავწყუდებით, რისთვისაა გვეინდა?!
- მაშ გამოვიტან, მინამ ლამეა. შეიძლება, დღე მოგვასწრონ და გავაქვეყნონ.

გვიად დედაკაცი მერო თაახში; ეწვალა; ამოილო სამალავიანდა. გააღეს ყუთი, შემოსცინა ქვამ მშვენიერმა. კარგა დიდი იყო, ადამიანის თვალივით მოყვანილო.: თითქო მოსჩანდა გუგა, კაკალი, თითონ ბაია. შუაში, ამალავებულ ადგილას, მუქი ტყვები დასცემდა ოღანე წამწვენი, დაშვებულგზამ მკრთალდებოდა, მკრალ სინათლედ იფანტებოდა. მთელი თვალი ანათებდა მოძრავ ნათელით. თუ ლალაპებდა ცეცხლის ალი შიგ მომწყვედელთი. ენთო სანთელი. შანდლის პირად დაწვეული იღვნიებოდა. კიდევ მიხარწნა. მოიფინა ხშირი ბინდი, შენივთებული კუთხეები ბნელმა მოიცვა. დაუდგრომელ არჩილთ სიმრავლე, ძვირფასი თვალი თანისთანად

ფხიზლდებოდა, განათდებოდა. ბუნჯგალ-ბუნჯგალ სხივთ ჰვანტავდა, მიმოისროდა. ხუნჯუნებდა ნაწერწკალში, მზიარულობდა.

- რა კარგი არის!
 - დახე, იღვიძებს, მიმოიძერის, გვათვალავებს!
 - რას ამბობ, ქალო! როგორ შემაკრთ!
- იწვის სანთელი. მდნარი ქონი შემთავდა ჩაწვეულ პატრუქს. ლამის მთელ დარბაზს მოეფინოს მღელვარე ბნელი. თვალი უფრო აელვარდა ცოცხალ სინათლით. დაიწია მნათობ განძმა ბნელ კუთხისკენ. მის გარშემო წრე მოერტვა სახედ ქალისა. მოიხაზა ხატებაც ტანის. აქოჩრილი თმათა ტვერნი გადმოშფერდნენ. მშვილდებად წარბნი. შამხ წამწვენი ლაწეთ დაფენილი. გაპობილ ბაგეთ უაღერსებდა კბილთა ციაცე.
- ჰხედავ იმ სახეს?
 - ხედავ, მეშინის!
 - რა ლამაზია!
 - ავერ, ბრუნდება!
 - არა? მიფრინავს.
- ირხეოდა ორიოდ წუთს იგი აჩრდილი და ნელნელა გაიფანტა, გაუჩინარდა.

ამ ამბავმა ისე იმოქმედა დიასახლისზედ რომ კიდევ რამდენიმე ხანი დაამყოფა განძი თავის სახლში. როდამდისინ? ვაჭირება მოუთმენელი, სახსარი კი ერთად ერთი, ის ძვირფასი ქვა. გზა აღარ იყო, უნდა გადღებდა ნაბიჯი ძნელი. განძის ვატანა ბაზარში ვერ გაებდნა. სხვა გზას იკვლევდა. კიდევ მიაგნო!

ნაცნობთა შორის ბუკა უფრო სანდოდ ეჩვენა, ამ საქმისათვის გამოსადევად. ძველი კაცი განათლებული. დრო მოექანა. განდევგილად გასულიყო განმარტოვებით. მეგობრობდა მეცნიერებას: მით ირთობდა თავს. ჰმენოდა მას განძის ამბავი და უხაროდა, რომ ჰნახავდა ქვას თავის თვალით. მოუტანეს. დააკვირდა. სირჯავდა და ვერ ძღებოდა თვალიერებით.

— ძლიერ კარგი ჰქმენ, ვაჭარს ვისმე არ აჩვენე და მოიტანე. იშეთათია! ბევრი არ არის ამისთანა თვალი ძვირფასი.

- რა ქვა არის ეს?
- ძნელი არის გადაწყვეტით თქმა. თითქო უფრო ბივილიობის ჰვავს. მაგრამ ესე თვისებური! მეტად ძვირად საშოვნელია.
- მაშ ბევრს მომცემენ!
- ვინ იცის ევა?!

თქვენი ნივთი სხვა მხრივ არის შესანიშნავი: ამის შენობა მეტად ჰვავს ცოცხალი თვალის აკაპულობას. აბა ჩამხედე! უთხრა კაცმა.

- და ჩაუყენა მდიდებელი რალაცა შუშა.
- თითქო თვალია, კაცის თვალი გაქავებული!
- იქნება მართლა ადამიანის თვალაც იყოს ეს.
- როგორ შეიძლება, გეთაყვა?!

შესაძლო არის! დასტანებია მთელ ზუნებას მქმედო ძალა სამარადისო. შემოქმედება უთავებელი. წუთით, საათით, დღით თუ წლითი მეორედება მისი ქმნილება. ერთი წყობა რომ იშლებება, ჰკნება თუ მხება, დასტანის სხვა იბადება ახალახალი. შემოქმედების მპრუნვე ბორ-

ბალზედ ერთი რიგი ისახება, აეკარდება და იფურჩქნება; სხვა მეორე ხანდაზმული ინრწნება-იშლება. და ეს მარადის, დაუცხრომელად.

-- მართალს ბრძანებ!

ამ უღვევლ წარმოშობას და მოსპობას, სიკვდილ-სიცოცხლეს საკუთარი ჰაზრი სტანავს უტვალბეგელი.

-- რა ჰაზრი არის?

დღის შემოქმედს თვის არსებაში ყოველ ქმნილების სამარალო სახეები ახატული აქვს. სრულნი არიან ის ალაღობნი, უხანჯონი, უნაკულონი, უტვალბელ სიმშვენიერით სავსებით მკულნი. ბუნებაში ხორკს ისხავენ ის სახეები, მთელი სამყარო იმ ხატებებს ანხორციელებს. მაგრამ მძიმეა, ბნელი არის ნივთიერება და როდი იტევს იმ უებრო პირველსახებს, უნაკულოდ ვერ ჩამოპნაჭვთებს. და შემოქმედი უარსა ჰყოფს იმ უსრულო თვის ქმნილებას, ვანეშორება. მომსპობი ძალა ეუფლება უარყოფითა. სცელავს სიკვდილი არსებათა წყობას წყობაზედ და მით გზას უხსნის ახალ-ახალ მათზედ უქეთესთ.

-- განა თანდისთან არსებობა უქეთე...

-- იარსებებს ეს მოსპობა დაუცხრომელი, სანამ ისე ჰაერვინად შეიქნება ნივთიერება, რომ ძალს შეიმოსს უტვალბლად წარმოშობის პირველსახენი. მხოლოდ მაშინ მოიპობა დაშლა, სიკვდილი და გამეფდება სანეტარი არსებობა უტველ-უბრწენი.

-- ჰოო?!

-- სწორედ!

-- იქნება მართალიც იყოს ევ შენი სიტყვა, მაგრამ ვერ მივმეხდარე, რა კავშირი აქვს შენს მსჯელობას ამ ჩვენ ნივთთან.

-- ეხლავე!

მანაც ათასში ერთხელ შემოქმედება ისეთი უნაკლო გამოდის და მშვენიერი, რომ თითქმის მთელის სისრულით განახორციელებს თავის ზესახეს. იგი ქმნილება დასაშლელად თვით შემოქმედს დაენანება და განაშორებს მისგან ბრწინილებს, გააქეავენს და ინახავს უღვევლ წლობით, მანამ...

-- შენა გვონია...

დარწმუნებული ვარ, ეს ძვირფასი თვალი ოდესმე ცოცხალი იყო. გაკავებულშიც შენახულია ცნობის ნსახი, სიცოცხლის ნეშტი.

-- მაგას რას ბრძანებ? ადამიანის თვალი არის ძვირფას ქვად ქმნილი?

-- ნამდვილ! ჰე, დააკვირდი! უთხრა მიხეტკმა.

და ისე დაეყნა თვალი, რომ ლამპრის შუქი ალმაკრად ათამაშდა მასში. გამომეტყველდა და აღიფხრო ქეაში სიცოცხლე.

-- იცო, ბატონო, ამ ძვირფასმა ქვამ იციის ავადმყოფობა, კარგად გახლობა; სიხარული და სიმძიმელი. ხან კრიატდება, ელვასა ჰკარავას, ცეცხლი უჭრება; ხან ალელდება, ლალაბდება, მასში ალი მზიარულად ათამაშდება.

-- შეიძლება ამ ნივთის მიხედვით ადამიანმა ფიქრთა არეში აღადგინოს იგი სახე, რომელს ოდესმე ამშვენიერად ეს ტურფა თვალნი. ძნელი კი იქნება; მას აქათ, რაც მას უარსებნია ქვეყანაზედ, ვინ იციის, რამდენი საუკუნე არის გასული.

-- საკვირველია! მაგრამ იქნება მართალიც იყოს შენი თქმა საარაკო, სიტყვა დედაკაცმა.

და უამბო ის ჩვენება, რომელი განიცადა მან, როდესაც თვლის გარშემო მოიხაზა მთელი ალაღმა მშვენიერი აარსებისა, როგორც რამ ნივთიერი არილი.

-- გარდასრული არებუის სახე ვანეცხვებნია! ქმნილებათა შესახებ ჩემს მოსაზრებას ადასტურებენ ეს თვალი და ის ჩვენება.

ამ ლაპარაკში რომ იყენენ, თვალი თანდათან გაბრწყინდა, სიცოცხლე ათამაშდა მასში. თითქო იძირდა ქვის შუაგული, იხედებოდა. სხივთა კრობაში სიხარული იხატებოდა. შეკრთნენ ორნივე. ბეჭამ მინც არ შეიმინდა

-- გახარებს რასმე განძი ძვირფასი!

-- მართლა, გენაცვა?!

-- არ შეიძლება ვაჭრის ხელში ამის ჩაგდება!

ნება არ მისცა, ბაზარში გაეტანა თვალი: სამუშეუმი განძად დასახა. აღუთქვა შუამდგომლობა. მანამ საქმეს მოაწყობდა, ხელი მოუწაცლა გაჭრებულს.

-- ინებე! განძის ფასს რომ აიღებ, მაშინ დამიბრუნებ. შეგატყობინებ, როცა დრო იქნება. დაინჯავენ, მოგირგებნათ.

-- შენი იმედი ნუ მოგვიშალოს!

საქმო ფული ათხოვე; ეყოფოდათ, მანამ ვაპყინდენ. გულს ეფონა მანდილოსანს. იმან უფრო გამაზნევა, ბეჭამ რომ უთხრა, ძვირფასი თვალის აბრწყინება სასიხარულო რასმე გეტყვისო.

-- ფულს რომ გაიღებენ, შეგატყობინებ და მოიტან ნივთს.

კიდევ ცოტა ხანი და ეს განძიც ისევე გაიყიდებოდა, როგორც მთელი სხვა ქონება ვასცდა თვალდადანთ სახლს. მხოლოდ იმან შეუშალა გაყიდვას ხელი, წერილი რომ მოუვიდა აღსართანისგან:

-- მალე ჩამოვალ, ჩემს ახალ სულსაც თან ჩამოვიყვან. ძალიან მოგეწონებთ, სწერდა დაკარგული.

წიგნი ცალიერი არ იყო: ფული მოეშველებინა. ახლისათვის.

-- აი რა სასიხარულოს მეუბნებოდა თვალი ძვირფასი, წარსტევა დედაკაცმა.

და ნახა განძი, მოუფლერას.

-- ეს ნივთი თილისმა ჩვენ ოჯახისთვის: ბოლოს მანაც სიკეთის მოტანა იცის. რაც უნდა ვაჭრებებაში ჩავარდეს კერა, მისი კარზედ გატანა ჰაზრადაც არ უნდა მოუვიდეს ჩვენს გვარს!

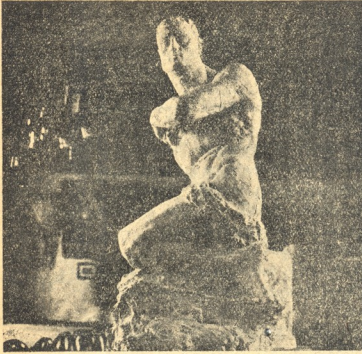
-- ოღონდა! როგორ შეაძლება თუნდ უკიდურეს ყოფაში, სახლის კეთილსმყოფე გაიყვანო და ვაპყიდო? ცოცხალია ევ, მარწმობიარე.

დაენანათ, რომ ვერ შესძლეს განძის შექენა. რალა გაეწყობოდა?! დედაკაცი წელში იყო გამართული და ნივთის კარზედ გატანა კი არა, იმასა ცდილობდა, სახლში შეეტანა და შეეცნა დაცილი თარო, კიდობანი თუ კარადები.

განძად სახლში ფეჭილი, ცხობი, მარკულეულობა. აგიზგახდა ბუხარში ცეცხლი. ჩაიკვდაიხურეს, ტიტველა დამალეს. გზისკენ ეჭირათ თვალი მხოლოდინად ვარდაქმნილობა.

-- რაზედ ვაყვირი! როგორ და შეგებდავდი თვალებში ჩემს ვაქს.

ქართველ მხატვართა გამოცენა

ი. პატარიძე—მეშა—შრომის კომისარიატის შეკვეთა.

ვ. სიღიმარი—ერისთავი—მეფარი ბუნება.

შვილის ამბავი რომ უხაროდა დაკარგულად ნაგულებსა, მის სიხარულს ის უფრო აძლიერებდა, რომ გამთავნებელი უბრუნდებოდა იგი: რძალს მოჰკვრდა და მერე რა რძალს! მშვენიერია, ესეთს ქალს მანდ მეორეს ვერ იპოვო. ფულიც ბლომად ეშოინა. ეტყობოდა გამოინახავნენ, წერილის კილოს.

—გმაღლო ჩემს წილ ღმერთს! ერთი შვილი წამართვა უბედურობამ, უკანასკნელ გასაქირში გამოგვატარა, მიწად დაგვხარა; ბოლოს მაინც პირი იბრუნა ჩვენსკენ ნათელი.

—ისიც ძალიან სასიხარულოა, რომ ცხრა მთას იქით გადაკარგულს უცხო თესლი არ შეხვედრია, ქართველ ოჯახიდანვე გამოუყვანია ქალი, იმ მხარეს მიყოლილ სახლობიდან.

—იმას რაღას იწერება, ისეთი მშვენიერი თვალები აქვს, როგორც ის სავგარეულო ქვაო ძვირფასი?

—რა ვიცი! ალბათ შეეყვარებულა და ჰკონია, რაც ქვეყანაზედ სიმშვენიერია, ყველა იმ ქალს შეუკრებია.

და ელოდნენ მოუთმენლად, გზას გასცქეროდნენ; საიათ დღეთ ეჩვენებოდათ, დღე მთლიან კვირად. კპოვა მათმა მოლოდინმაც თვის დასასრული: მაშინ მოგრიალდა ეტლი, როცა ლოდინათ ილაჯწასულნი შინ შეუყვარულიყვნენ, კარში აღარაიენ ჰკაუნებდა. მინამ შვილს გადაეხევიდა, რძალს მიამბურა მზეგრავი თვალი. რომ ამბართა მის წინაშე სხვის ნაკვეთი საროს მიგვიარი, გულს ყვაილი გარდევინა ბედნიერ დედას.

—შვილო, აღსართან!

სიხარულს ტირილი. ცრემლით მორწყული სახე მღიმარე. მელო წელს მოსკდომოდა რძალს, თვალებში შეყურებდა მის სიტურფით მიტაცებული. რაც უფრო ავირდებოდა დედა, მით უფრო მეტი განცივებდა ეხატებოდა:

—სწორედ ის არის, რომ მომველინა! ესე მზგავსება ჩვენებისა და ხორციელის! თვალები ხომ ჩვენს განძს მიუთვას!

თანადთან რწმუნდებოდა ამ მზგავსებაში. როცა ქალი თმაგაშლილი ნახა, ველარ მოითმანა, წამოიძახა: —მინახავარ მე შენ გიცნობდი. —რძალი შეერთა ამნარი თქმაზედ, გაიფიქრა: —სად შეგხედებოდი, როგორ მნახავდა?! ბალობის აქით აღარ ვყოფილვარ საქართველოში და.....

უამბო მანდილოსანმა, რა გასაქირი დაატყდა თავს, როცა დაასკვნეს გაეციდნათ იგი საუნჯე და როგორ ეჩვენა ცხად არდილად მზეთუნახავი.

- ამოიღე იგი თვალი, ნესტანაც ნახოს.
- შევიდა დედა ოთახში. დაუწყო გადმოლაგება.
- ვანა სივრში არა გეაქვს შენახული?
- არა! საშოში იყო და დავმალე.
- ამოდ! მტაცებელი გათქმევივებდნენ.
- ვერა! სულდგმულად ვხადი და არ გაეცემდი.
- დაუწყეს სინჯვა.
- ამისთანა თვალი ესხდნენ იმ მოჩვენებსა.

ქალი გაჰკვირდა: —ამისთანა თვალი არ შეხვედრია, თუმცა ბეგრი სხვადასხვა გამოსინჯა. თითქო მართლა ცოცხალიაო, —მავ შენს თვალებს არ მოგაგონებს? ქალი განცივებდა: მის თვალებს ნახჩი იყო და ნაირობა!

—კარგად აღარ მახსოვდა განძი. დიდი მზგავსება ამ თვალითა შორის, წარპოსთქვა დათქივებულმა აღსართან.

ძვირფასი თვალს სიკოცხლე დაეტყო: სხივონობდა, ქალისაკენ აფრქვევდა ნათელს. ციკალ-პრიალი. ნაბერწკალთ ბურჯგლებს მიმოზანვედა. გააცრიარა მის ბჭყვირიალმა ლამპრის სინათლე. ნახო შირალი ფოთოლოთა რხევის. დაეცმა მთელ დარბაზში ყვაილთ სუნნელი. გაბრწყინდა თვალი ელგასავით და უტებ ჩაქრა.

ძვირფასი თვალი ჩამწვარიყო ჩანავლებული. **გახილ ბარნოვი.**

მათრახის კანაზვილი.

მოკმედეგა მიორა

ბუხრის წინ ბატონის სასახლეში

I.

ბატონი და მოურავი

ბატონი.

მიოწი ახლოს, ჩემო ჯანდო...

ახალგაზრდებში, დაე, თავი იქ შეიქციონ,
ჩვენ აქ გადავკრათ სანაქებო ოცი წლის ღვინო!
თან გადავწინვჯოთ ეს წყეული სიგელ-გუჯრები...
ჩვენს ხელში არის... მოსვენებას ვეღარ დაგვიბრთობს!
ჯანდო. ვეღარ დაგვიბრთობს!
ბატონი არ შეანძრო!

დღეს შენთან მინდა, მოურავო, ტკბილის საუბრით
დრო გავატარო...

ახალგაზრდები ძღვევიან იქ ლხინს და ზეიმს...

მოხუცებულებს გვიჩვენია მარტოკა ყოფნა.

ჯანდო.

ღვინის დასახმელად ემზადება
ნება მიბოძე...

ბატონი.

აბა, დაახსი! მიოწი ახლოს!

ეს სადღეგრძელო იყოს შენი...

ჯანდო. აუყვეტინებს

ბატონო ჩემო! მავატიეთ...

ეებღავე ბძანებულს ვაუფთამამდე!

დღეგრძელო იყოს ჩვენი ბატონი,

მისი უფლება განაძლიეროს!

მარად ჟამს ფლობდე ჰერეთის მხარეს!

ბატონი.

შენი ამავე დაუფიწყარი იქნება ჩემთვის.

მიბოძებია ორი სოფელი საუფეთესო ადგილ-მამულით.

შენ უნდა იყო უპირველესი აქ მემამულე.

ჯანდო.

ჩემი მადლობა უმდაბლესი, დიდო ბატონო!

გვლები თუ ასეთს ბედნიერებას შეესწრებოდა,

ეს მხოლოდ თქვენი წყალობა არის.

თქვენ რჩეული ხარო.

ბატონი.

ღიას რჩეული!

მეტომაც არის უნდა ვმართვიდე მდბაბლას მოდგმას!

ჩემი სისხლი და იმათი სისხლი სხვადასხვაა არის.

ხომ ასე არის:

ჯანდო.

ასე თვით გამჩენს უნებებია!

ბატონი.

არა თუ მარტო მდბაბლას მოდგმას

აქ ამ მხარეში, არამედ ყველგან მთელს ქვეყნის ზურგზე

მე უნდა ფვლობდე, ჩემი იყოს ხელისუფლება!

მოხუცმა ღმერთმა წესად დაგივილო:

პირუტყვებით იმათ უნდა უფლები სწოინ;

მხოლოდ შრომისთვის არის გლეხი გამოსადეგი.

უნებისყოფა, ცრუმოპოწმუნე, მონა უეცი!

და მასთან მხალი, როცა ძალას პირში უჭერებს!

დაე, სიმართლე თუნდაც იყოს იმათ მხარეზე,

რათა სიმართლე? სიმართლეა ძალი უფლებმა!

ხიშტი და ტყეია!

თუნდაც უფლებმა აღუდგინო სიგელ-გუჯრების,

ყველას მოიცავს სიზარმაცე და მოღუნება!

იმას იზრახენ, ვისაც როგორ ეპრაინება,

უნდათ კანონი! კანონს კი სკედს ფოლადის ხელი!

და თუ დამპირდა ძალის ხმარება,

— მოვიხმარო, ვარ მე მოვალე!

და თუ შეიქმნეს სასარგებლოდ თვით სიციბერეც,

მოგვეშველება ჩვენი სიბრძნე, გონიერება.

ჯანდო.

ჩემს ტვირთებს ბაწყინავლება თქვენი აფასებას.

მეზიზღებიან, მაგრამ საქმე თუ კი მოითხოვს,

მზად ვარ გავეყო ფეხბუნაწე, ბაგე ვუკოცნო!

ბატონი. კიქას მიუღღს!

შენგნით, ძვირფასო მოურავო, კმაყოფილი ვარ!

მაგრამ მოხევენა და ამბორი ისეთის ძალით,

რომ ამტვრეოდეს ტანში ძვლები და ბედს სწყველიდეს.

კიქას ასწვეს

აზრსა და ძალას გაუმარჯოს! სიმართლე... ხა-ხა!

დაე, სიმართლე ბნელ ციხეში ჯდომით ამოღაპეს!

ჯანდო. ხითითებს

ღიას ციხეში! სულყველანი ციხეში სხედან!

ბატონი.

მართლა ყველანი? არვინ გავტეცა!

ჯანდო.

ვინ გამეტეცვა?! სუყველანი ჩემს ხელთ არიან!

ბერი ელიზბარ მეამბოხე—მათი მედროშე...

მათი გმირი, მსაჯულეა, დიდი, პატარა!

ჰო ჰოო! თანღია! თუმცა იგი არაფერს ამბობს,

მაგრამ ყველაზე საშიშარი მტერია ჩვენთვის.

ბატონი. ჩათხოზილი ჰმ! ჰმ! თანღია! მაგაზე შემდეგ!

აბა, გავწინვჯოთ ქალადლები!

სიგლებს აწვიდს. ბატონი ათვალიერებს. უზარაინ

აი ესენი! აი, ეს... ეს! ჩვენ ძილს გვეფრთხობდა.

ხა! ხა! უფლებმა! ხელშეუხებლობა.. ხა! ხა! ხა!

ერთს გადაისერის, მეორეს სტაცებს.

„შეწმენითა ღვინისათა ჩვენ დავითიანის...“

ხა, ხა, ხა, ხა! „მულობელი ალაროდიის...“ ხა! ხა! ხა!

ხმას იცვლის

ღვინისა შეწმენითა მათ შეეძლოთ სიტყვა მიეცათ,

მაგრამ იმავე ღვინის შეწმენით მას ვანადგურებ..

ცეცხლში სუყველა...

ცეცხლში შეყრას აპირობს. უცბად შეივრდება.

რომ ვერა ნახონ სიგლები ცეცხლში დამწვარი,

იმედს და ბოღვას მათში ბოლო არ მოეღება.

ვითომც ვინახავ, ვერ გავბედე ხელის შესება...!

ამიტომ, დარჩეს. . . იმათ თვალწინ...

მაგიდაზე აწვიდს: „შემოღის ბაბული გადაკრულ სტუმრების ასლანის

და ფრიონის თანხლებით.“

2.

ივინივე. სტუმრები და ბაბული.

ბაბული.

რაცხან უჩემოთ გიცხოვრია, გადარჩეულხარ
საუბრისცემას, მამობილო, სტუმრებისადმი!
სუფრიდან ასე გამოქცევა... და მერე რისთვის?...
რალაც ქუჭყაან ქალღღერების გულისთვის ხა, ხა.
ასლან.

ემაყოფილი ალბად ბრძანდებით...

ფრიდონ.

უშეველია ემაყოფილი! დამწვიდებული!
ბაბული, თქვენც ხომ ამ აზრის ხართ, მაქვს წინადგარძნობა!

ბატონი.

მსურს იმათ თვალწინ ცეცხლში ჩაყარო,
რომ ძირიანად აღმოვეფხვა ხალხში
მცირე იმედის თვით ნასახიც კი.

ბაბული.

ხალხის იმედი მხოლოდ ეს იყო,
სხვა არაფერი?

ბატონი.

არაფერი!

ფრიდონ. ათვალთვრებს სიგელებს.

მერე გგონიათ, ყველა სიგელი თქვენს ხელში არის?
ამითვე უფრო საბუთიანი არ ვადამაღვს?

ბატონი.

რამ? რას ამბობ? ჯანდო! არ გემის?

ჯანდო.

არა მგონია! არც შეიძლება!

დამწვიდებული ბრძანდებოდეთ, ყველა აქ არის!
ასეთს საუნჯეს ჩვენი ხალხი არ ანაწილებს.
თქვენ რომ გენახოთ მათი სასოწარკვეთილებმა,
როცა ვაღმობგვცა დედაბერმა, დარწმუნდებოდით
სხვა ქალღღერები, ამით გარდა, არ გააჩნიათ.

ბატონი.

ჰო, მაგრამ მაინც...

ფრიდონ.

მე მხოლოდ ისე, წინადგარძნობით. რით დამარწმუნებთ,
რომ... დედაბერმა ყველა ვადმოგვცათ?

ჯანდო.

ვგონებ რომ შეილის გულისათვის...

მას ეშინოდა, შეილს არ გაეცა,

არ გამხდარიყო მოღალატე მთელი თემისა!

ბატონი.

ის დედაბერიც ხომ შეიპყართ?

ჯანდო.

ის არა, მაგრამ ხალხს თვით გამოჰყვია,
საპურობილესთან ზის ჩაფუჭული
და შეილის ნახვის ნებამ მოითხოვს.

ბატონი.

შეიპყართ!

ჯანდო.

ეხლავ ვასრულებ. ვადის.

ბატონი.

ბა, ჩვენ თითოც! გთხოვთ ბატონებო!

ბუზრის წინ მაგიდას შემოუსხდებიან. ბატონი კიჭებზე უსხავს.

ბაბული. თავის კიჭას აწვდის.

მეტ! მეტ! ამიჯეს სვამს.

ბატონი.

მათი ზღაპარი უკვე დასრულდა...

ფრიდონ.

გამარჯვებულებს კვლავ გამარჯვება!

ბატონი.

მართალი გითხრათ, გავვიძინედა პირველად ბრძოლა!
ეს ლაილი ხალხი ყველაფერში გვიმხედრდებოდა!
მიშვებულებს და არ გრძობდნენ მოვლემას,
რომ სახელმწიფოს ხარკი უნდა, ბატონს კი ლილა.
მათ ჰყვანდათ ვილაც ხევის ბერი ამორჩეული
და იმის სიტყვას სთვლიდნენ წმიდა ღვთის განცხადებად.

ფრიდონ.

ვარწმუნებთ, ჩემი წინადგარძნობა მაგას მიმხედდა.

ბატონი.

ძლივს ვიძულეთ იარაღის დაყრა მთელს თემში!
უნდა გენახათ თვითიული როს ვეაბარებდა,
ჩახმხას კოცინდა და დამაზას გულში იყრავდა.

ფრიდონ.

მე წინადგარძნობით ვიცოდი რომ ეგ მოხდებოდა!

ასლან.

და ცხოვრებას ხომ შეჩვიდნენ უიარაღოდ!

ფრიდონ.

ღიბ ბატონო, შეჩვიდნენ და წინადგარძნობით
იმასაც გეტყვით: სხვა ბევრს რამეს შეჩვიდნენ!
თუნდ მაგალითად უსიგელებით!
ღილა, ყველაფერს და სუყველას შეჩვიდნენ,
თუნდ სიბრძნურეს... უკაცროად...
საერთო სიცილი.

ბატონი.

ეს ხეპრე ხალხი ისე რიგად დარაზმულეიყო,
გეგონებოდათ მწყობრი ჯარი...
ის ხევის ბერი იყო, რაც იყო!
ღროშები ჰჭონდათ საკუთარი თავის ნიშნებით!

ფრიდონ.

ჰაი, ჰაი რომ ექნებოდათ!

ბატონი.

თქვენ უკვე ნახეთ ელიზბარი უზარმაზარი,
უკანასკნელად თემის ღროშა მან ჩაგვადარა!
ღიღნას მალავდნენ, მაგრამ „ძალა აღმართსა ჰხნავსო“.
აი, აქ იყო სანახაობა!

ღროშა მოჰქონდა იმ ქალარას. უკან მოსდევდნენ:
დამწურებულნი, უქუღონი. აქ დასვენეს...

მუხლთ მოუყარეს, ეამბორეს და დაიშალნენ.

ღროშას უჩვენებს

აი, ის ღროშაც!

ფრიდონ.

საუკეთესო მეომრებად გაიწვიდნენ!

მე ამას გეტყვით წინადგარძნობით...

მიუსვცე შემდეგ ვისაც ვინდა... ნადავლს მოიტან!

ჯანდო. შემოდის.

ის დედაბერი ელის ბრძანებას.

ბატონი.

აა! ვასართობი! აქ შემოიყვია!

ჯანდო.

ეხლავ ვასრულებ!

ფრიდონ.

მე კი გვრძნობ რომ ჩაგვაშხამებს!
შემოყავს დედა, ღელავს იცავებს

